

Görünmezlik Ardındaki Seks İşçileri ve Sorunlarına Sosyal Hizmet Yaklaşımı

Social Work Approach to Sex Workers and Their Problems Behind The Invisibility

Melike Yalçın¹

¹ Sosyal Hizmet Bölümü, Afyon Kocatepe Üniversitesi, myalcin@aku.edu.tr, 0000-0002-2312-276X

Öz

Seks işçileri çoğunlukla toplumun genel kesimi tarafından kabul görmeyen ve görmezden gelinen, dışlanma ve ayrımcılığa maruz bırakılan gruplar arasındadır. Başta şiddet olmak üzere istismar ve sömürüye açık ortamlarda çalışmakta, gereken koruma ve desteğe kolayca ulaşamamaktadırlar. Bu yönüyle seks işçilerinin sosyal hizmete ihtiyaç duyan kırılgan gruplar arasında olduğu değerlendirilmektedir. Seks işçiliğinin "görünmezlik" içindeki konumu nedeniyle yaygınlığı bilinmemektedir. Sosyal adalet ve insan hakları mesleği olarak sosyal hizmetin damgalanan, ötekileştirilen ve yok sayılan tüm müracaatçı gruplarıyla hak temelli yaklaşım çerçevesinde destek sunması önem taşımaktadır. Savunuculuğa ihtiyaç duyan grupların başında yer alan seks işçilerinin aynı zamanda kesişimsellikten doğan ihtiyaç ve sorunları da farklılaşmaktadır. Uluslararası yayınlarda seks işçiliğini sosyal hizmet kapsamında ele alan çalışmalara rastlansa da ulusal yayınlarda bu konuya sosyal hizmet çerçevesinde doğrudan yer veren sınırlı sayıda çalışmanın bulunduğu dikkati çekmiştir. Çalışmada seks işçilerinin sorunlarına dikkat çekmek, sosyal hizmetin seks işçilerinin ihtiyaç ve sorunları temelindeki önemine yer vererek ilgili alana katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Seks işçiliği, sosyal hizmet, sosyal hizmet yaklaşımı

Abstract

Sex workers are among the groups that are not accepted and ignored by the general public and are subjected to exclusion and discrimination. They work in environments open to abuse and exploitation, especially violence, and they cannot easily reach the necessary protection and support. In this respect, sex workers are considered to be among the vulnerable groups in need of social work. The prevalence of sex work is not known due to its position in 'invisibility'. As a social justice and human rights profession, it is important for social work to provide support to all stigmatised, marginalised and ignored groups within the framework of rights-based approach. Sex workers, who are among the groups in need of advocacy, also have different needs and problems arising from intersectionality. Although there are studies addressing sex work within the scope of social work in international publications, it is noteworthy that there are limited number of studies directly addressing this issue within the framework of social work in national publications. In this study, it is aimed to draw attention to the problems of sex workers and to contribute to the related field by including the importance of social work on the basis of the needs and problems of sex workers.

Key words: sex work, social work, social work approach

Derleme Makale
Review Article

Makale Atfı: Yalçın, M. (2024). Görünmezlik Ardındaki Seks İşçileri ve Sorunlarına Sosyal Hizmet Yaklaşımı. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 8(1), 78-95.

DOI: 10.55109/tushad.1495115

Alındı 06.06.2024
Kabul Edildi 29.06.2024
Yayınlandı 30.06.2024

Telif hakkı: © 2021 yazarlar tarafından. Lisans Sahibi Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, Rize, Türkiye.

Bu makale, Creative Commons Attribution (CC BY) lisansının (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) hüküm ve koşulları altında dağıtılan açık erişimli bir makedir.

1. Giriş

Seks işçiliği; cinsiyet eşitsizliği, yoksulluk, insan hakları ihlali gibi diğer pek çok sosyal sorunla kesişim halindeki karmaşık ve toplum tarafından çoğunlukla görmezden gelinen bir konudur (Benoit, Jansson, Smith ve Flagg; 2018). Bununla birlikte seks işçilerinin yaptıkları işin niteliğinden dolayı damgalanma ve ayrımcılığa maruz bırakıldığı, bazı temel hak ve hizmetlerden yararlanma noktasında zorluklar yaşadığı sıkça dile getirilmektedir (Açıkalın, 2006; Hun, 2018). Seks işçiliği daha çok kadın bedeni üzerinden tanımlanmakta ve kadın bedeninin bir tüketim nesnesi haline dönüşmüş tasviri olarak değerlendirilmektedir (Sakallı, 2018).

Süregelen tartışmalara konu olan karmaşık ve çok yönlü doğası gereği seks işçiliğinin yaygınlığını belirleyebilmek güçtür. Ancak söz konusu güçlülere rağmen çalışmalar ve araştırmalar seks işçiliğinin küresel olarak önemli ve yaygın bir sorun olduğunu, bu çerçevede milyonlarca kişinin bu sektörde yer aldığını göstermektedir (Sevencan, Aslan, Akın ve Akın, 2012; Sabin et al.)

Dünya’da seks işçiliğine yönelik iki farklı yaklaşım bulunduğu bahsedilmektedir. Bunlardan ilki, seks işçiliğine kadın bedeninin bir sömürüsü ve şiddet biçimi olarak yaklaşırken, diğeri karşılıklı rızaya dayalı bir hizmet ve alışverişi içeren bir meslek olarak yaklaşmaktadır (Şahin, 2018). İsveç, İzlanda, Norveç, Fransa gibi ülkeler seks işçiliğini cinsel istismar olarak görmektedir. Bu ise her iki yaklaşımın bakış açılarıyla ilgilidir. Bir tarafta seks işçiliğinin yasaklanması gerektiğini öne süren feminist ve gelenekçi yaklaşım, diğer tarafta ise seks işçiliğinin meslek olarak tanınması ve cezai uygulamalardan vazgeçilmesini gerektiren diğer yaklaşım bulunmaktadır. Bu kapsamda küresel olarak seks işçiliğine yaklaşımlar ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerde yasal olan seks işçiliği, diğerlerinde belirli sınırlar içerisinde yasal bir konuma sahip olmuştur. Bazılarında ise yapılması, organize edilmesi ve pazarlanması yasaklanmıştır (Hasdemir, 2020; Topçu, 2024).

Seks işçiliği genel olarak gündeme getirilmeyen, sorun ve ihtiyaçları göz ardı edilen, gizli tutulan, görünürlüğü ve görünümü azaltılan bir konudur (Ördek, 2014; Gökgez, 2021) Seks işçilerinin sorun ve ihtiyaçları maruz bırakıldıkları ayrımcılık, damgalanma, ötekileştirilme, şiddet, kriminalize edilme, homofobik yaklaşımlar vb. nedenlerden ötürü farklılaşabilmektedir (World Health Organization, 2013; Karataş ve Barut, 2021). Bu çerçevede yasal, ekonomik, sosyal ve psikolojik anlamda psikososyal desteğe ihtiyaç duyan gruplar arasında olduğu değerlendirilmektedir.

Seks işçilerinin yukarıda bahsedilen sorun ve ihtiyaçları ile bu kapsamda sunulacak psikososyal destek hizmetlerinde ise sosyal hizmetin önemli bir rolü bulunmaktadır. Sosyal hizmetin birey, grup, örgüt, topluluk ve toplum temelli bütüncül ve hak temelli yaklaşımı, insan hakları ve sosyal adalet misyonu, insan onur ve değerine saygısı ile seks işçilerine uygun destekleri sunmada gerekli bir meslek olduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte sosyal hizmet uzmanları seks işçilerine yönelik başta toplumdaki ayrımcılık, ötekileştirme ve şiddetle mücadele ile birlikte yasa ve sosyal politika düzeylerinde savunuculuk, danışmanlık, sağlık, eğitim vb. konularda faaliyet yürütmesi açısından önemli bir yerdedir.

Bu çalışmada toplumda en çok ayrımcılık ve ötekileştirilmeye maruz bırakılan, görünmezliğe itilen seks işçilerinin sosyal hizmete en çok ihtiyaç duyan gruplar arasında olduğundan yola çıkılmaktadır. Ancak, sosyal hizmet bakış açısıyla doğrudan seks işçilerinin ihtiyaç ve sorunlarına değinen akademik çalışma sayısının ülkemizde sınırlı ve görece yeni olduğu görülmüştür. Konuyu zaman gözetmeksizin sosyal hizmet bakış açısıyla doğrudan ele alan çalışmalar değerlendirildiğinde ise Orbay ve Küçükkaraca (2023) ile Topçu (2024) tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Seks işçiliğine sosyal hizmet kapsamında doğrudan yer vermeyip, feminizm, LGBT vb. konular içerisinde değinen çalışmalarda bulunmaktadır (Buz, 2009; Cankurtaran ve Beydili, 2016; Danyeli Güzel, 2017; Karataş ve Barut, 2021; Kolay Çepni, 2022). Öte yandan sosyoloji, sağlık, gazetecilik, hukuk vb. diğer disiplinlerden seks işçiliğini ele alan daha çok çalışma bulunduğu dikkat çekmektedir (Açıkalın, 2006; Balseven Odabaşı, Şahinoğlu ve Genç, 2012; Sevencan vd., 2012; Çoker, 2017; Hun, 2018; Sakallı, 2018; Şahin, 2018; Şimşek, 2019; Şimşek, Elbas,

Kısa, Dziegielewska ve Tengilimoğlu, 2004; Hasdemir, 2020; Deniz, 2021; Gökgöz, 2021; Şimşek, 2022; Berkcan Güven, 2023; Çamurcu, 2023) Bu çalışma da ise benzerlerinden farklı olarak kadın, erkek ve trans seks işçilerinin sorun ve ihtiyaçları kapsamlı olarak ele alınmakta olup, sosyal hizmet çerçevesinde daha detaylı incelenmektedir. Buradan hareketle seks işçilerinin görünürlüğüne dikkat çekebilmek, farklılaşan ihtiyaç ve sorunları temelinde sosyal hizmet açısından temel müdahale alanlarını ortaya koymak ve bu alandaki literatüre katkı sağlamak amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada öncelikle seks işçiliği kavramına değinilerek, seks işçiliğinin yaygınlığı, seks işçilerinin sorunları, seks işçilerine yönelik sosyal hizmet, sosyal hizmet etiği ile sosyal hizmet uzmanlarının rolleri çerçevesindeki konulara yer verilmiştir.

2. Seks işçiliğine genel bakış ve Türkiye'deki durum

Seks işçiliği, cinsel hizmetlerin para veya mal gibi ölçülebilen ya da bir başka çıkar karşılığında takas edilmesi anlamına gelmektedir (Anklesaria ve Gentile, 2012). Esasında fuhuş, eskort hizmetleri, pornografi ve çevrimiçi cinsel hizmetler gibi faaliyetleri de içeren şemsiye bir terimdir. Seks işçiliği genellikle bağımlılık, yoksulluk, istismar, travma ve güçsüzleştirme gibi sorunlarla kesişen bir görünüm sergilemektedir (Buz, 2009; Hun, 2018; Sakallı, 2018).

Literatürde tanımlanan çeşitli seks işçiliği türleri vardır. Bunlar sokak seks işçiliği, ev veya otel dışında faaliyet gösteren genelevler ve bireysel düzenlemelerden oluşan doğrudan seks işçiliğini içermektedir (Sakallı, 2018; Weitzer, 2022). Seks işçiliğinin çalışma sahası, başlıca müşteri bulma yöntemi veya cinsel uygulamalara göre kategorize edilmiş en az 25 türü tanımlamıştır (Harcourt ve Donovan, 2005). Buna ek olarak, literatürde pornografi, striptiz kulüpleri ve farklı fuhuş türleri de seks işçiliği biçimleri olarak bildirilmektedir (Crankshaw ve Freedman, 2023; Çamurcu, 2023; Topçu, 2024). Seks işçiliği sokakta veya ev ortamında, telefon hatları ve çeşitli sosyal medya siteleri üzerinden, eğlence sektörü içerisinde veya erotik masaj hizmeti sunulan yerlerde kayıt dışı yapılabilmektedir. Sokakta seks işçiliği yapanların bazıları güvenli olduğu gerekçesiyle genelev olarak tabir edilen yerlerde çalışmayı tercih edebilmektedir. Ancak burada çalışmak mahkeme kararına bağlıdır ve kararın çıkması uzun sürebilmektedir (Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, 2020).

Türkiye'de seks işçiliği bazı sınırlar çerçevesinde yasal anlamda kabul edilmiş ve buna yönelik mevzuat düzenlemeleri oluşturulmuştur. Bu kapsamda seks işçiliği genelevlerde, birleşme evlerinde veya tek başına fuhuş yapılan evlerde yapılabilmektedir (Şahin, 2018). 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu, Fuhuşla Mücadele Hakkında Tamim ve Fuhuşla ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Nizamnamesi, 5/984 sayılı Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü, Türkiye'de seks işçiliğinin yasal zeminde gerçekleştirilmesini sağlayan mevzuat düzenlemeleridir (Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, 2020). Bu çerçevede de seks işçiliğinin ilgili mevzuat hükümleri kapsamında kayıt içi, mevzuat hükümleri dışında ise kayıt dışı olmak üzere iki görünümünün bulunduğu bahsedilebilir (Hun, 2018). Kayıt dışı çalışmanın hak ihlalleri doğurarak bu sektörde çalışanları daha korumasız hale getireceği ise açıktır.

Seks işçiliğine yönelik yasal belgeler içerisinde en bilinen mevzuat düzenlemesi Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğüdür. Söz konusu tüzükte seks işçileri "Genel Kadın" olarak;

"Başkalarının cinsi zevkini menfaat karşılığı tatmin etmeyi sanat edinen ve bunun için değişik erkeklerle münasebette bulunan kadınlara (Genel kadın) denilir." şeklinde ifade edilmektedirler. Madde 20'de *"Mükerreren ve birçok erkeklerle münasebette bulunması dolayısıyla bir kadının fuhuşu sanat edildiğinden şüphe edilir ve hakkında gizli ve etraflıca yapılan inceleme ile elde edilen müspet delillerle kendisinin 15 inci maddede yazılı genel kadınlar vasıflarını haiz olduğu meydana çıkarılırsa, evvela bu kadını fuhuşa sürükleyen sebepler komisyonca araştırılır ve kendisinin tekrar namuslu bir hayata*

dönmesini sağlayacak tedbirler düşünülür.” ifadelerine yer verilmektedir. Madde 48’de ise “Genel evler; genel kadınların muayene ve tedavi edildiği müesseseler müstesna olmak üzere, resmi daire ve müesseseler, ibadet ve eğitim yerleri, spor sahaları, genel toplanma, eğlence ve bayram yerleri yakınında ve bu yerlerden görülebilecek bir mesafede ve Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 178 inci maddesinde yazılı yerler dâhilinde veya yakınında olamaz” şeklinde ifadeler yer almaktadır (Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü, 19.04.1961). Söz konusu ifadelerde seks işçiliğine yalnızca kadınlar dahil edilmektedir. Oysa ki seks işçiliğinde erkekler ve trans bireylerde bulunmaktadır (Sabin et. al, 2016; Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, 2020; Gökgöz, 2021).

Bu işi yapan kadınlara yönelik bir tanım yapılmakta ancak cinsi zevkini menfaat karşılığı tatmin edecek kişi tanımına yer verilmemektedir. Bu çerçevede yalnızca seks işçiliği yapan kişiye yönelik bir tanım yapıldığı, konunun tüm muhataplarının tanımlanmadığı görülmektedir. Ayrıca mevzuatta seks işçiliği yerine “fuhuş” teriminin kullanıldığı görülmektedir. Aynı Tüzük ’ün ilgili maddesinde belirtilen tekrar namuslu hayata dönmesi şeklindeki ifade aslında yapılan işe yönelik olumsuz bir tutum atfedildiğini göstermektedir. Her ne kadar seks işçiliği kabul edilip, buna ilişkin bir mevzuat hazırlanarak yasal olarak tanınsa da toplum içerisinde gizli ve görünmeyecek şekilde yer alması uygun görülmektedir. Ülkemizde genelevler devletin denetiminde olup, ruhsatlı işletmelerdir. Bununla birlikte bu evlerde çalışanlarda işçi statüsündedirler (Berkcan Güven, 2023).

2.1 Seks işçiliğinin görünümü

Seks işçiliği tartışmalara konu olan karmaşık bir konudur. Seks işçiliğinin açık olmayan doğası gereği küresel düzlemde tam olarak yaygınlığını belirlemek zor olabilmektedir. Seks işçiliğine ilişkin yasal düzenlemeler farklı olabilmekte, farklı ülkelerde ve hatta bazen ülkeler içinde farklı yasal modeller bulunmaktadır. 2023 yılı verilerine göre seks işçiliği 76 ülkede yasal, 63 ülkede kısmen yasal ve 21 ülkede de yasal olmayan bir özelliktedir (Countries Where Prostitution is Legal, 2023).

Türkiye’de seks işçiliğinin görünümüne yönelik kesin sayılardan bahsetmek mümkün görünmemektedir. Kayıt dışı yaygınlığı göz önünde bulundurulduğunda bu durum görece normal kabul edilebilir.

Türkiye’de toplam 54 genelev ve 3 bin kayıtlı seks işçisinin bulunduğu aktarılmaktadır. 15 bin seks işçisinin ise kayıtlı/tescilli olduğu ifade edilmiştir (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, 2014). Her ne kadar genelevlerin sayıca azalması gündemde olsa da bu, seks işçisi sayısında bir azalma olduğu anlamına gelmemektedir. Nitekim kayıt dışı çalışan seks işçileriyle birlikte sayının yaklaşık olarak 100.000 olduğu tahmin edilmektedir (Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, 2020).

Dünyada yaklaşık 42 milyon insanın seks işçiliği yaptığı tahmin edilmektedir (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, 2014). Bununla birlikte, bu verinin kesin bir sonucu yansıttığını da söylemek mümkün değildir. Damgalanma, kriminalize edilme ve eksik bildirim gibi nedenlerle yasal istatistiklere dahil edilemeyen seks işçileri bulunduğundan kesin istatistiki veriye ulaşmak zordur. Seks işçiliğinin yaygınlığı, sosyo-ekonomik durum, kültürel normlar ve hükümet politikalarına bağlı olarak değişebilmektedir. Genel olarak seks işçiliğinin yaygınlığına ilişkin tam bir sonuca ulaşmak zor olsa da araştırmalar seks işçiliğine dahil olan milyonlarca kişinin bulunması nedeniyle küresel ve önemli bir konu olduğunu vurgulamaktadır (Vandepitte vd., 2006; Deniz, 2021).

Yunanistan, İsviçre, Almanya, Avusturya, Hollanda, Peru, İsviçre, Tayvan ve Uruguay gibi ülkelerde seks işçiliği yasal sayılmaktadır. Türkiye’de ise seks işçiliğinin yasal olması bazı koşullara bağlanmıştır. Bu koşullar seks işçisinin bir geneleve kayıtlı, kadın, Türk vatandaşı ve bekar olmasıdır. Kayıtlı bir genelev dışında çalışmak ise yasa dışıdır. Ayrıca kayıtlı yerler dışında seks işçiliği için yer sağlamak, seks işçiliğine teşvik etmek ve seks işçiliği yaptırarak para kazanmak da yasa dışı sayılmaktadır. Öte yandan Arnavutluk, Arjantin, Kanada, Çin, Mısır, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, İran, Irak, İsrail, Japonya,

Litvanya, Kuzey Kore, Güney Kore, Pakistan, Katar, Suudi Arabistan, İskoçya, Güney Afrika, Sudan, Suriye, Tibet, İngiltere, Yemen gibi ülkelerde ise seks işini satmak, satın almak ve organize etmek suçtur. Lüksemburg'da ise seks işçiliği yasal olup, satın almak ve organize etmek suçtur (Global Mapping of Sex Work Projects, 2021; Wisevoter, 2023).

Seks işçiliğinin yaygınlığı farklı bölgeler ve nüfuslar arasında değişiklik göstermekte olup, yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve coğrafi konum gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Uganda ve Kampala gibi ülkelerde 12-18 yaş arasında cinsel olarak aktif gençlerin %13,7'sinin seks işçiliği yaptığı bildirilmiştir (Swahn, Culbreth, Salazar, Kasirye, ve Seeley, 2016). Bu durum aynı zamanda çocuk hakları ihlallerinin önünü açmakta olup, çocuk istismarına da zemin hazırlamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde, tam zamanlı seks işçilerinin tahmini yıllık yaygınlığı, nüfustaki her 100.000 kişi başına yaklaşık 23'tür (Davidoff vd., 2005). Dünyanın farklı bölgelerinden elde edilen tahminler, yetişkin kadın nüfusu içinde kadın seks işçilerinin Avrupa ve Latin Amerika'nın farklı bölgelerinde %0,1 ile %7,4 arasında değişen oranlarda olduğunu göstermektedir (Vandepitte vd., 2006).

2.2. Seks işçilerinin sorunları

Seks işçiliği genellikle yoksulluk, istismar, şiddet, bağımlılık gibi sorunlarla kesişen bir görünüm sergilemektedir (Balseven Odabaşı, Şahinoğlu ve Genç, 2012; Anklesaria ve Gentile, 2012; Ördek, 2014; Şimşek, 2019).

Gerçekleştirilen çalışmalar sosyal politikaların ve yapısal birtakım faktörlerin seks işçilerinin iyilik hali üzerinde olumsuz etkiye neden olduğunu göstermektedir. Riskli çevre ortamı, seks işçilerinin AIDS, şiddet, sağlık, adalet ve diğer hizmetlere ulaşmaları kapsamında kırılganlığını artırmaktadır. Bazı yapısal faktörler (yasalar, barınma ve ekonomik güvencesizlik, göç ve damgalanma), çalışma koşulları ve toplumsal faktörler seks işçilerini riskli bir konuma getirmektedir (Balseven Odabaşı, Şahinoğlu ve Genç, 2012; Anklesaria ve Gentile, 2012; Çoker, 2017; Platt vd., 2018; Şimşek, 2022). Dışlanma, damgalanma ve ötekileştirilme seks işçilerinin yalnızca gündelik pratiklerinde ortaya çıkmamakta aynı zamanda karar alıcıların tutumları da seks işçilerine yönelik dışlama, damgalama ve ötekileştirmeyi olumsuz olarak etkilemektedir (World Health Organization, 2013; Danyeli Güzel, 2017). Bireysel, ilişkisel, yapısal ve toplumsal birtakım engeller nedeniyle seks işçiliğinden ayrılmak ise her zaman mümkün olmamaktadır (Preble, Praetorius ve Cimino, 2016). Ülkemizde seks işçiliği yapanlar, sorunlarını en çok güvensizlik, şiddet ve ayrımcılık, cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkında bilgi eksikliği ve hijyen sorunları olarak sıralamışlardır (Topçu, 2024).

Pek çok seks işçisinin şiddet ve sömürüye maruz kaldıkları bilinmektedir (Ördek, 2014; Brooks-Gordon, Morris ve Sanders, 2021). Şiddet olaylarının büyük bir çoğunluğunun ise cinsiyet eşitsizlikleriyle bağlantılı olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda kadınlara, erkeklere ve trans seks işçilerine mevcut görünüşlerinden ya da kendilerini ifade etme biçimlerinden dolayı şiddet uygulanabilmektedir (World Health Organization, 2013). Seks işçilerinin maruz bırakıldıkları şiddet farklı görünüşlerde ortaya çıkabilmektedir. Söz konusu şiddet seks işçiliğinin yapıldığı mekan ve/veya müşteri, işletmeci vb. kaynaklı olabildiği gibi, aile ya da partner kaynaklı da olabilmektedir. Bununla birlikte, seks işçilerinin maruz bırakıldığı şiddet organize suç örgütlerinden de kaynaklanabilmektedir. Yapılan bir araştırmada seks işçilerinin en çok sözlü ve psikolojik şiddete maruz bırakıldığı ifade edilirken, şiddetin genellikle müşteri tarafından uygulandığı belirtilmiştir (Hun, 2018). Türkiye'de gerçekleştirilen bir araştırmanın sonuçlarına göre ise seks işçisi katılımcıların %66'sı müşterileri tarafından şiddete maruz bırakıldığını bildirmiştir. Müşteri kaynaklı şiddet türleri arasında darp, tecavüz, gasp, kaçırılma gibi fiziksel ve cinsel şiddet türlerinin bulunduğu aktarılmıştır (Topçu, 2024). Genelevde çalışan kadınların %14,5'inin müşterilerin fiziksel şiddetine, %70,3'ünün ise müşterilerin sözlü şiddetine maruz kaldığı bildirilmiştir (Balseven Odabaşı, Şahinoğlu ve Genç 2012). Fakat bu tür şiddete maruz kalan seks işçilerinin bu durumu ilgili yerlere bildirmedikleri ifade edilmiştir. Bunun nedeni olarak ise kolluğa şikayette bulduklarında ciddiye

alınmayacak ya da bunun suçlusunun kendisi olduklarına ilişkin geri dönüşler olduğu bildirilmektedir. Bununla birlikte başka bir araştırmaya göre seks işçileri çalışma yerlerini kendi evi, arkadaş evi, müşteri evi ya da otel olarak ifade etmiş, ancak bu mekanların güvenli olmadığını ve kimi zaman can güvenliği riskiyle karşılaşabildiklerini belirtmişlerdir (Şahin, 2018). Şiddete maruz kalan seks işçilerinin sığınmaevi benzeri yerlerden ya da bu alandaki kamusal hizmetlerden yararlanmaları noktasında da sorunlar yaşandığı bildirilmektedir. Örneğin söz konusu yerlerde seks işçiliği yapan kadınlara eşit hizmet verilmediği, trans seks işçilerinin ise geçiş sürecini tamamlamamaları nedeniyle bu tür hizmetlerden yararlanamadığı, tüm bunların ise seks işçilerinin şiddet ve sonrasında koruma ve destek hizmetlerine ulaşmada zorluğa neden olduğu aktarılmaktadır (Ördek, 2017).

Karşılaşılan önemli sorunlardan biri de seks işçilerinin kırılganlıklarını arttırabilen yasal süreçlerdeki sosyal damgalanma ve ayrımcılıktır. Seks işçilerinin maruz bırakıldıkları sosyal damgalanma ve izolasyon genellikle temel koruma ve hizmetlere ulaşımında zorluklar yaşanmasına neden olmaktadır. Nitekim bu durum hakkında seks işçileri de sorun yaşadıklarını dile getirmektedirler (Topçu, 2024). Seks işçilerine karşı işlenen suçlar her zaman suç olarak tanımlanmamakta ya da algılanmamaktadır. Örneğin seks işçilerine yönelik bir tecavüz olayı şiddet olarak kayda geçmeyebilmektedir. Ya da seks işçisinin idari ceza alma ya da yargılanma kaygıları nedeniyle şiddet olaylarını kolluk ve adli birimlere bildirmekten kaçınmasına yol açabilmektedir (World Health Organization, 2013). Pek çok yasal süreçte seks işçiliğine yönelik kriminalize eden bir yaklaşım olması nedeniyle seks işçileri daha da tehlikeli ve güvencesiz durumlara zorlanmakta, bu da yasal destek konusundaki zorlukları meydana getirmektedir (Brooks-Gordon, Morris ve Sanders, 2021). Nitekim seks işçiliği Türkiye’de de kriminalize edilen bir görünüm sergilemektedir. Seks işçiliği yapmak Türk Ceza Kanunu’na göre suç sayılmamakla birlikte söz konusu Kanunun “fuhuş” başlıklı bölümündeki bazı maddeler ceza gerektirir şeklinde yorumlanmakta ve seks işçilerinin idari yöntemlerle cezalandırılmasına yol açabilmektedir. Örneğin fuhuşa aracılık etmek, yer temin etmek, yaygınlaştırmak amacıyla reklamını yapmak, kişileri teşvik etmek şeklindeki tanımlar seks işçilerinin mağduriyetine sebep olabilmektedir. Kabahatlar Kanunu ve Karayolları Trafik Kanununun bazı maddeleri nedeniyle idari para cezaları uygulanabilmektedir. Bu cezalar sokakta çalışan seks işçilerini ise daha olumsuz etkilemektedir. Bu kapsamdaki yoğun denetimler seks işçiliği yapanların daha güvensiz bölgelerde çalışmasına neden olmaktadır. Söz konusu denetim ya da cezadan kaçmak isteyen seks işçileri ise kalabalığın az olduğu, karanlık, ulaşımın daha seyrek olduğu, güvenliğin bulunmadığı ya da riskli bölgelerde çalışmak durumunda kalmaktadır. Bu ise onları şiddet, ölüm ya da öldürmeye teşebbüs konularında riskli konuma getirebilmektedir. Bazı genelevlerin kapatılması kayıtsız seks işçiliğini arttırmakta, denetim ve kontrolün sektöre uğramasına neden olmaktadır. Bu ise eski genelev çalışanlarının kriminal örgütlerin kontrolüne girmelerini sağlayabilmektedir (Ördek, 2017). Bununla birlikte sektörde yer alan pek çok seks işçisinin yasal hakları konusunda da bilgiye sahip olmadıkları ifade edilmektedir. Bu durum seks işçilerinin adalet mekanizmalarından yararlanamamaları sonucunu beraberinde getirebilmektedir (Şahin, 2018). Seks işçiliğinin yasal bir görünüm sergilediği ülkelerde dahil seks işçilerinin yasal koruma mekanizmalarından yararlanmaları noktasında sorun yaşayabildiği bildirilmektedir (Topçu, 2024).

Seks işçilerinin sağlık alanındaki ihtiyaçlarına yönelik hizmet sunanların konu hakkında yeterli bilgisinin bulunmaması da söz konusu hizmetlere erişimi kısıtlayabilmektedir. Bununla birlikte birinci ve ikinci basamak sağlık kuruluşlarında ayrımcı uygulamalar ya da onur kırıcı davranışlarla da karşılaşmakta olduğundan bahsedilmektedir (Ördek, 2017). Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, (2020) tarafından yapılan araştırma sonucunda seks işçilerinin sağlık kuruluşlarında ayrımcılığa maruz bırakılma, özellikle yargılayıcı bakışlar, ilgilenmeme, aciz hissettirme, bekletilme vb. olumsuz deneyimlerle karşılaştıkları belirlenmiştir. Büyük bir kısmı ise sağlık kuruluşlarına başvurduklarında ayrımcılığa uğrama kaygısı nedeniyle yaptıkları mesleği gizlediklerini ifade etmiştir. Oysaki hizmet sağlayıcılarının, seks işçilerinin gizliliği noktasında hassas davranması, yargılayıcı tutumlardan uzak

kalması, bireyin ihtiyaç duyduğu hizmetleri alması noktasında kolaylaştırıcı olması beklenmektedir (Hun, 2018).

Seks işçiliği yapanların sağlık alanında karşılaştığı diğer sorunlar, cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili olabilmektedir (Şimşek vd., 2004; Goldenberg vd., 2013; Çoker, 2017). Cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmanın yöntemlerinden biri kondom kullanılmaktadır. Nitekim kondom kullanımı konusunda seks işçilerinin gereken bilgi ve bilince sahip olması gerekmektedir. Müşterinin kullanmak istememesi, müşteriyi kaybetmemek, güvenilir ve sürekli müşteri olması ya da müşterinin daha fazla para teklif etmesi gibi nedenlerle seks işçilerinin bazıları kondom kullanmamaktadır. Öte yandan seks işçilerinin büyük çoğunluğu gonore, HPV, frengi, trikomonas, hepatit B, HIV gibi cinsel yolla bulaşan hastalığı bulunduğunu aktarmaktadır (Çoker, 2017). HIV'in ise seks işçileri arasında daha yaygın olduğu bildirilmektedir. Bunun nedenleri arasında ise seks işçilerinin kayıtsız, güvensiz ve sağlıklı ortamlarda çalışmaları olarak gösterilmektedir (Ördek, 2017). Kadın seks işçilerinin özellikle üreme sağlığıyla bağlantılı pek çok sorunu olabilmektedir. Bunların başında kürtaj, dış gebelik, düşük, erken yaşta gebelik, rahim içi kanama vb. sorunlar gelmektedir. Bu gibi durumlarda genellikle özel hastaneler tercih edilmektedir. Bunun nedenleri arasında daha önce de ifade edildiği gibi kamu hastanelerinde maruz kalabilecekleri ayrımcılık olduğu ifade edilmiştir (Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, 2020).

Kayıt dışı alanlarda çalışan seks işçilerinin herhangi bir sosyal güvenceleri bulunmamaktadır. Söz konusu güvencesizlik nedeniyle başta sağlık olmak üzere bazı kamu hizmetlerinden yararlanmaları noktasında sorun yaşamaktadırlar. Seks işçilerinin çoğunlukla yüksek gelir elde ettiklerine yönelik bir inanış olsa da, büyük bir kısmı yoksullukla mücadele etmektedir. İçinde buldukları sektörün özelliği nedeniyle günlük harcamalarının fazla olması, idari cezalar nedeniyle borçlanma, şiddet, ötekileştirme vb. nedenlerle yer değiştirme, aracı ve suç organizasyonlarının sömürsü gibi nedenlerle yoksulluk yaşadıkları vurgulanmaktadır (Şahin, 2018). Yoksulluk ve güvencesizlikle birlikte, olumsuz durumun süregelenleşmesi ve kronikleşmesinden de bahsedilmektedir (Hun, 2018). 302 seks işçisiyle gerçekleştirilen bir araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların %47'si herhangi bir sosyal güvencesi bulunmadığını belirtmiştir (Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, 2020). Genel sağlık sigortası hakkında bilgisi bulunmayan bazı seks işçilerinin ise devlete borçlandığı ve borcu ödeyemedikleri için de sağlık hizmetlerinden yararlanmada zorluk yaşadıkları saptanmıştır (Ördek, 2017). Genelevlerde çalışan seks işçisi kadınlar 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası kapsamında tam sigortalı sayılmakta olup, bu kapsamdaki haklardan yararlanabilmektedirler. Ancak bazı konularda tam bir yararlanmadan söz etmek mümkün görünmemektedir. Örneğin seks işçilerinin cinsel sağlık ve üreme sağlığına ilişkin konular meslek hastalığı kapsamında değildir. Ya da zührevi muayene evleri ve hastanelerindeki muayenelerde tedavi edilmesi gereken hastalıklara yakalanmış seks işçilerine iş görememe tazminatı ödenmesi söz konusu değildir. Ayrıca meslekten men edilmiş seks işçilerine malulen emeklilik hakkı tanınmamıştır (Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, 2020).

Trans seks işçilerinin karşılaştığı zorluklar ise kesişimsellikten doğan yapısı nedeniyle daha farklı bir görünümündedir. Hem trans hem seks işçisi olmak söz konusu seks işçilerinin var olan sorun ve ihtiyaçlarını daha da derinleştirmektedir. Hem transfobi hem de seks işçiliğine yönelik kesişimselliğin getirdiği ayrımcılık, şiddete maruz kalma konusunda trans seks işçilerini daha da riskli bir konuma getirmektedir. Diğer seks işçilerinde olduğu gibi trans seks işçilerinin sorunları da göçmenlik, yoksulluk, AIDS, engellilik gibi durumlar çerçevesinde derinleşebilmektedir (Global Network of Sex Work Projects ve Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, 2015).

Göçmen seks işçileri de kesişimsellik nedeniyle sorunları farklılaşan gruplar arasındadır. Nitekim ülkenin vatandaşı olmamaları, dil bilmemeleri kültürel farklılıklar, araçlar üzerinden seks işçiliği yapmaları gibi nedenler söz konusu grupların şiddet, sömürü, kurumsal hizmetlere erişim noktalarında daha kırılgan bir hale getirebilmektedir (Ördek, 2017).

Yukarıda bahsedilen bu sorunlar seks işçilerinin psikososyal iyilik hali ve haklarının korunması açısından çok yönlü bir yaklaşımı gerektirmektedir. Güvenliği önceleyen kamu politikaları, kapsamlı sağlık hizmetlerine ulaşım, alternatif işler için yeni fırsatların oluşturulması ve eğitim fırsatlarından yararlanmalarını sağlamak, destekleyici ve içerici bir ortam sağlanması adına önem taşımaktadır. Dahası seks işçilerinin deneyimlerini ve ihtiyaçlarını anlayabilmek için, seks işçilerinin kendileriyle de iletişim kurmak, etkili çözümler geliştirmek için elzemdir (Dasgupta, 2021).

Seks işçilerinin karşılaştığı zorlukların farkında olarak, bunların belirlenmesinde onlarla birlikte çalışarak olumlu bir değişim oluşturmak mümkündür. Böylece yaptıkları işten bağımsız olarak tüm bireylerin güvenli ve tatmin edici yaşamlar sürdürebilmeleri için ihtiyaç duydukları destek ve kaynaklara ulaşmaları da sağlanmış olur. Bu yaklaşımlar seks işçilerinin akranlarının yanı sıra profesyonellerle bağlantı kurmaları ve onlardan destek almaları için fırsatlar oluşturmanın önemini de göstermektedir (Benoit vd., 2017).

Seks işçilerinin sorun ve ihtiyaçlarının çeşitli ve oldukça kapsamlı olması bakımından sosyal hizmet mesleği önemli bir yerde durmakla birlikte, çeşitli düzeylerdeki sosyal hizmet müdahalelerini gerektiren bir görünüme de sahip olduğu değerlendirilmektedir. Bu çerçevede disiplinlerarası bir yaklaşımla birlikte bu alanda sosyal hizmet mesleğinin görünür kılınması gerekmektedir.

Bundan sonraki başlıkta seks işçileriyle çalışmada sosyal hizmetin durduğu yer aktarılmaktadır.

3. Seks işçilerine yönelik sosyal hizmet

Seks işçiliğine yönelik sosyal hizmet müdahaleleri sosyal adalet ve müracaatçının kendi kararını verme hakkı ile uyumlu olmalıdır. Sosyal hizmet alanında hak temelli ve zarar azaltıcı bir yaklaşım temelinde ilerlemek için politika ve uygulama değişikliklerine ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir (Manpreet, 2014). Disiplinler arası iş birliği ve seks işçiliğini cezai, psikolojik ve sağlığa ilişkin bir sorun olarak görmek çok seks işçilerine hak temelli bir yaklaşım olması gerektiği de vurgulanmaktadır (Abrol, 2014).

Bununla birlikte seks işçilerine yaklaşımda kadın, erkek ve trans seks işçilerinin ihtiyaçları üzerinden bir değerlendirme yapmak daha uygundur. Her ne kadar mevzuatta seks işçiliği kadın üzerinden tanımlanmakta olsa da erkek ve trans seks işçilerinin de bulunduğu, bu nedenle ihtiyaç ve sorunlarının bu noktada farklılaşabileceği göz önünde bulundurulmalıdır (Hun, 2018).

Seks işçiliği yapanların madde kullanımı, yoksulluk, fiziksel sağlık ve ruh sağlığı sorunları, şiddet, barınma gibi sorunlarla karşılaşmaları muhtemeldir (Turner, Meyrick, Miller ve Stopgate, 2022). Bu nedenle seks işçilerine sunulacak hizmetlerin bütüncül bir nitelik taşıması önemlidir. Seks işçiliği özünde hem fiziksel hem duygusal anlamda kişiye yük getiren ağır bir işçiliktir. Bu kapsamda psikososyal destek hizmetleri başta olmak üzere hukuk, sağlık, barınma, psikososyal ihtiyaçlarda gereken hassasiyet ve önemin gösterilmesi gerekmektedir (Hun, 2018).

Tablo 1'de sosyal hizmet kapsamında seks işçilerine yönelik gerçekleştirilebilecek psikososyal destek çalışmaları ve müdahale düzeylerine temel başlıklarda yer verilmektedir.

Tablo 1. Seks İşçilerinin Sorunlarına Yönelik Psikososyal Müdahaleler

Psikososyal Müdahaleler	
Birey ve grup çalışmaları	Yapısal düzeydeki müdahaleler
Akran desteği	<ul style="list-style-type: none"> Seks işçiliğini suç olmaktan çıkarma Toplumun harekete geçirilmesi
Davranış değişimi	Ekonomik düzeydeki müdahaleler
Risk azaltımı	<ul style="list-style-type: none"> Mikrokredi destekleri Sosyal yardım desteği
Zarar azaltımı	Biyomedikal düzeydeki müdahaleler
Sağlığın korunması	<ul style="list-style-type: none"> Cinsel Yolla Bulaşan Hastalık (CYBH) taraması CYBH için periyodik ön tanı/tedavi Aşılama
Psikoeğitim	
Madde ve alkol bağımlılığına yönelik destek	
Beceri eğitimi	

Kaynak: Turner vd. 2022

Tablo 1.'de kısaca yer verildiği gibi sosyal hizmet açısından seks işçilerinin sorun ve ihtiyaçlarına yönelik mikro, mezo ve makro düzey çalışmalar kapsamında bütüncül bir yaklaşımla destek çalışmaları sunulabilir. Birey, grup ve toplum düzeyindeki söz konusu çalışmalar hem seks işçilerinin kendisi hem çevresi hem de politika düzeyindeki destekleri kapsamaktadır. Seks işçilerine yönelik bireysel danışmanlık ve gereken durumlarda psikoterapiye yönlendirme, davranış değiştirmeye yönelik çalışmalar, düşük özgüven, psikoeğitim çalışmaları, bağımlılık tedavisi, beceri programları ve sosyal yardım gibi faaliyetler yerine getirilebilir. Sağlık hizmetleri de seks işçilerine yönelik çalışmalarda önemlidir. Seks işçilerine sağlık anlamında gerek koruyucu gerekse önleyici tedbirler açısından önem verilmesi gereken bir konudur. Cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı alınacak önlemlere dikkat edilmesi gerekmektedir (Kolay Çepni, 2022)

Güven inşa etmek; her müracaatçı grubuyla olduğu gibi seks işçileriyle de etkileşime geçmenin önemli adımlarından biridir. Güven inşa etmede saygı, gizliliğin sağlanması ve seks işçilerinin hizmetlerin planlanması ve sunulmasına aktif olarak dahil edilmesi yer almaktadır. Seks işçiliği bağlamında sosyal hizmet müdahalesini anlamak, seks işçilerinin çeşitli ihtiyaçlarını ve deneyimlerini belirleyebilmeyi içerir. Sosyal hizmet uzmanları, seks işçilerinin hem acil hem de uzun vadeli ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir rol oynar ve sağlık hizmetlerinden hukuki yardıma ve duygusal desteğe kadar uzanan çeşitlilikteki destekleri içerir (Huang, 2015; Bromfield, Panichelli ve Capous-Desyllas, 2021; Albert, 2022). Bu çerçevede aşağıda sosyal hizmet kapsamındaki temel müdahale alanlarına yer verilmektedir.

Sağlık hizmetleri; seks işçilerine yönelik sosyal hizmet çalışmalarının temel alanlarından biridir. Sağlık hizmetleri cinsel sağlık hizmetlerine, madde bağımlılığı tedavisine, ruh sağlığı desteğine ve genel tıbbi bakıma erişim sağlamayı içerir. Sosyal hizmet uzmanları, seks işçilerine yargılayıcı olmayan bir yaklaşım çerçevesinde sağlık kuruluşlarıyla bağlantı kurmasını kolaylaştırarak damgalanma veya ayrımcılık korkusu olmadan ihtiyaç duydukları sağlık yardımını almalarını kolaylaştırabilir (Schwartz, Viswasam ve Abdalla, 2021). Ayrıca sağlık çalışanlarının da seks işçilerine yönelik hassasiyet noktasında bilgi ve bilinçlenmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.

Hukuki yardım; birçok seks işçisi tutuklamalar, para cezaları ve sabıka kayıtlarıyla ilişkili damgalanma gibi yasal zorluklarla karşılaşmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları seks işçilerini yasal kaynaklar ve savunuculuk kuruluşlarıyla buluşturarak yasal yardıma yönlendirebilir. Bu destek, yasal sistemin karmaşıklıklarını aşmada ve seks işçilerinin haklarına ulaşması ve korunmalarında işe yarar (Schwartz, Viswasam ve Abdalla, 2021).

Duygusal destek; seks işçiliği genellikle sosyal izolasyona, damgalanmaya ve çeşitli duygusal sorunlara yol açmaktadır (Preble, Praetorius ve Cimino, 2016). Sosyal hizmet uzmanları, seks işçilerinin duygularını ifade etmeleri, deneyimlerini paylaşmaları, stres ve travma ile başa çıkmaları için güvenli bir alan sağlayarak duygusal destek sunar. Bu destek, bireysel danışmanlık, akran destek grupları ve seks işçileri arasında aidiyet duygusunu ve karşılıklı desteği teşvik eden topluluk oluşturma faaliyetleri yoluyla sağlanabilir.

Ekonomik güçlendirme; sosyal hizmetin bir diğer önemli konusudur. Birçok kişi seks işçiliğine ekonomik zorunluluk nedeniyle dahil olmaktadır ve başka gelir kaynakları bulmak zor olabilir (Ördek, 2017). Sosyal hizmet uzmanları, seks işçilerinin diğer çalışma biçimlerine geçiş yapmalarına yardımcı olabilecek mesleki eğitim, eğitim fırsatları ve istihdam kaynaklarının belirlenmesine yardımcı olabilir.

Savunuculuk ve politika değişikliği; sosyal hizmet uzmanları seks işçilerini etkileyen politika değişikliklerinin savunulmasında kilit bir role sahiptir. Bu, seks işçiliğinin suç olmaktan çıkarılması, seks işçilerinin güvenlik ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve toplumsal damgalama ve ayrımcılığa karşı çıkma çabalarını içerir (Topçu, 2023). Savunuculuk yoluyla sosyal hizmet uzmanları, seks işçilerinin haklarına ve onuruna saygı duyan politikaların şekillendirilmesine yardımcı olurken, karşılaştıkları zorluklara neden olabilecek sistem sorunlarını da ele alabilirler.

Tüm bunlar seks işçiliği süresince değil, bireylerin seks işçiliğini bırakmasından sonraki hizmetleri de kapsmalıdır. Özellikle barınma, sosyal yardım, psikososyal destek gibi desteklerin seks işçiliği sonrasında da devam ettirilmesi gerekmektedir (Hun, 2018).

Etkili sosyal hizmet müdahaleleri, seks işçilerinin özel ihtiyaç ve deneyimlerine göre belirlenmelidir. Söz konusu müdahaleler travma bilgisine dayalı bir yaklaşımdan, seks işçilerinin kendi gruplarıyla da bağlantı kurmayı içeren faaliyetleri kapsamaktadır. Seks işçilerinin yaşamlarına sosyal hizmet aracılığıyla dahil olmak kapsamlı, saygılı ve empatik bir yaklaşımı gerektirir. Sağlık hizmetleri, hukuki yardım, duygusal destek, ekonomik güçlendirme ve savunuculuk konularına odaklanarak sosyal hizmet uzmanları seks işçilerinin yaşamları üzerinde önemli bir etki oluşturmaktadır. Nihayetinde amaç, seks işçilerinin onuru, hak ve refahını koruyan, karşılaştıkları çeşitli zorlukları tanıyan ve anlayan bir destek sağlamaktır (Preble, Praetorius ve Cimino, 2016).

Seks işçiliğine yönelik sosyal hizmet kapsamında sıralanan çalışmalar çerçevesinde faaliyetlerin yürütülebileceği Welch ve Zhao (2023) tarafından aşağıdaki şekillerde ifade edilmektedir.

- Seks işçilerinin ataerkil sömürüden korunmasını savunmak ve onları güçlendirmek için çalışmalar yapmak,
- Seks işçilerinin kendilerine özgü ihtiyaçlarını ve deneyimlerini dikkate alan hassas ve duyarlı programlar geliştirilmek,
- Kamu sağlığı, sosyal refah ve politika sektörleriyle seks işçiliği ile ilgili sorunlara müdahale etmek için iş birliği yapmak,
- Seks işçilerinin damgalanmasını ve ötekileştirilmesini sürdüren toplumsal inanç ve değerlerle mücadele etmek,
- Zarar azaltma faaliyetlerine öncelik vererek seks işçileri için sağlık hizmetlerine erişim, danışmanlık ve hukuki yardım gibi destek hizmetlerini sağlamak.

Seks işçilerine yönelik sosyal hizmet açısından bu alandaki profesyoneller için de dayanışma ağlarının kurulması, sosyal hizmet lisans programlarının eğitim içeriğinin güncellenmesi ve hizmetlerin seks işçilerinin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde genişletilmesi gibi uygulamalara da yer verilmektedir (Orbay ve Küçükkaraca, 2023).

Müracaatçıyla birlikte çalışmak, akran katılımının teşvik edilmesi, travma konusunda bilgilendirilmiş hizmetlere öncelik verilmesi ve bu alandaki uzmanlık bilgisinin artırılması oldukça önemlidir (Kotilaine, 2022).

Seks işçilerine yönelik eylem ve programlarda katılımcı bir metotun izlenmesinin, başka bir deyişle seks işçilerinin de karar alma süreçlerine katılımlarının sağlanmasının önemli bir yerde durduğu ifade edilmektedir. Kendi sorunları noktasında süreçlere aktif katılımlarının sağlanması kapsamındaki topluluk temelli çalışmaların da seks işçilerinin güçlenmesini artıracığından bahsedilmektedir (Hun, 2018). Topluluk temelli çalışmalar seks işçilerinin temel insan haklarına erişimlerinde sosyal ve yapısal birtakım engellerin bertaraf edilmesine yönelik somut adımlara dayalı faaliyet ve programlar kapsamındaki bireysel ve kollektif düzeyde yürütülen çalışmaları ifade etmektedir. Bu çerçevede farkındalık çalışmaları, diğer seks işçileriyle devam eden ilişkilerin geliştirilmesi, güvenli alanların oluşturulması (merkezler), hizmetlerin kapsamının belirlenmesi gibi faaliyetlerden söz edilmektedir. Diğer bir deyişle kendi sorunlarının çözümünde diğer seks işçileriyle bir araya gelerek faaliyette bulunmak, insan haklarının sağlanması ve korunması çalışmalarına destek olmak topluluk güçlenmesi çalışmalarının özünü oluşturmaktadır. Topluluk temelli çalışmaların önemi, seks işçilerinin kendi sorun ve ihtiyaçlarını en iyi bilen grup olması nedeniyle öncelikleri belirleme noktasında önemli bir işleve sahip olmaları olarak belirtilmektedir (World Health Organization, 2013).

Sivil toplum örgütleri seks işçilerinin sorun ve ihtiyaçları noktasındaki hizmetler konusunda önemli bir yerde durmaktadır. Nitekim seks işçilerinin ihtiyaç ve sorunları bu alandaki sivil toplum örgütleri tarafından görünür kılınmakta ve giderilmeye çalışılmaktadır. Dolayısıyla hizmet sunum noktasında sivil toplum, bu alandaki en önemli aktördür. Seks işçilerine yönelik pek çok savunuculuk faaliyeti de yine bu alandaki sivil toplum örgütleri tarafından yerine getirilmektedir. Bu çerçevede sivil toplum bünyesindeki aktörler, hizmet sunumunda iş birliği yapılacak örgütler arasında en önemlisidir (Anasti, 2022). Başka bir deyişle bu alandaki sivil toplum örgütlerinin seks işçilerinin sorun ve ihtiyaçları noktasında bilgi ve deneyim sahibi olması, bu çerçevede daha az maliyetle daha hızlı çözümlerin oluşturulması noktasında önemli olduğu ifade edilmektedir (Hun, 2018).

3.1. Sosyal hizmet etiği ve seks işçiliği

Seks işçileriyle çalışırken, sosyal hizmet uzmanlarının bireysellik ve otantikliğe saygı duymak, gizliliği sağlamak ve kişisel önyargılarını yönetmek gibi konularda duyarlı olması gerekir. Etik sosyal hizmet uygulaması, bu zorluklarla ilgilenmeyi, süpervizyon almayı ve tüm müracaatçıların onuruna ve haklarına öncelik veren mesleki etik kurallarına uymayı içerir (Wahab ve Panichelli, 2013).

Sosyal hizmet etiği ve seks işçiliği arasındaki kesişim, sosyal hizmet uzmanları için bazı temel hususları içermektedir. Sosyal hizmet uzmanlarının seks işçiliği yapan bireylerin doğuştan sahip oldukları insan onuru ve değeri ile temel insan hakları konusunda anlayışa sahip olmaları elzemdir (Huang, 2015). Sosyal hizmet uzmanları müdahalelerinde seks işçilerinin kendi kararını verme hakkına saygı duymalı, yaşamlarını etkileyebilecek karar alma süreçlerinde kendi talep ve isteklerini dikkate almalıdırlar. Bu, seks işçilerinin kendi yaşamları üzerinde uzman olduğunu kabul eden iş birliğine dayalı ve katılımcı bir yaklaşımı gerektirir (Bromfield, Panichelli, ve Capous-Desyllas, 2021; Topçu, 2024).

Bununla birlikte sosyal hizmet uzmanları seks işçiliği kapsamındaki güç dengesizlikleri ve sömürünün de farkında olmalıdırlar. Sosyal hizmet uzmanları seks işçiliğindeki eşitsiz ve baskıcı sistemlere karşı çıkarken aynı zamanda kendi önyargıları ve varsayımlarının da farkında olmalı ve bunlarla mücadele etmelidir (Wahab ve Panichelli, 2013; Cankurtaran ve Beydili, 2016).

Sosyal hizmet özünde sosyal adalet ve insan hakları mesleğidir. Bu çerçevede yargılayıcı olmayan bir tutum, koşulsuz olumlu kabul, hak temelli yaklaşım gibi etik ilkeler çerçevesinde hizmet sunulması gerekmektedir. Sosyal hizmet uzmanı müdahalelerinde söz konusu etik ilkelere uymakla birlikte, toplumdaki bireylerin de bu ilkelere uyması için bilinçlendirme ve farkındalık faaliyetleri gerçekleştirilmelidir

(Sloan ve Wahab, 2000). Başka bir deyişle sosyal hizmet uzmanları seks işçiliğine yönelik olumsuz ve ayrımcı toplumsal tutumlara karşı çıkmaktan da sorumludur. Sosyal hizmet uzmanları bu alanda çalışırken meslektaşları ve diğer paydaşları ile diyalog içerisinde olmaya özen göstermelidirler. Böylece farkındalık, iş birliği ve bu alandaki eğitimler ile etik uygulamaların sürdürülebilirliği sağlanarak, seks işçiliğine dahil olan tüm bireyler için saygı, olumlu tutum ve eşitlik ortamının oluşmasına katkı sağlamış olurlar (Bromfield, Panichelli ve Capous-Desyllas, 2021).

3.2. Seks işçilerine yönelik sosyal hizmet uzmanlarının rol ve görevleri

Sosyal hizmet seks işçilerinin maruz bırakıldığı damgalanmayı ele alma konusundaki rollerinin önemli olduğu vurgulanmaktadır (Anasti, 2020). Sosyal hizmet uzmanlarının bu gruplarla çalışırken bilmesi gereken en önemli nokta onları kurtarmaya çalışmak ya da iyileştirmekten çok, temel hizmetlere erişim ve insan haklarının korunması noktasında destek olmaktır (Navarrete Gil, Ramaiah, Mantsios, Barrington ve Kerrigan, 2021.)

Seks işçileriyle çalışan sosyal hizmet uzmanları için sürekli eğitim ve mesleki gelişim şarttır. Eğitimler zarar azaltma, travma bilgisine dayalı yaklaşım, yasal konular ve savunuculuk konularını kapsamalıdır (Schwartz, Viswasam ve Abdalla, 2021).

Sosyal hizmet uzmanları seks işçilerinin maruz bırakıldıkları sistematik zorlukları ortaya çıkarmak, haklarını savunmak ve desteklenmelerinde önemli bir roledirler. Güçlendirme yaklaşımı ve birey merkezli yaklaşım temelinde sosyal hizmet uzmanları danışmanlık, sağlık hizmetlerine ulaşım, barınma desteği ve hukuki destek gibi seks işçilerinin ihtiyaç duydukları temel hizmetlerin sağlanmasında görev alırlar. Bununla birlikte, sivil toplum örgütleri ve seks işçileriyle birlikte çalışarak maruz kalabilecekleri zararları azaltma ve seks işçiliğine yönelik damgalanma ve ayrımcılıkla mücadele ederler. Bu noktada topluluk temelli çalışmaların önem taşımaktadır (Ördek, 2017).

Seks işçilerinin sorunlarının çözümü noktasında biraraya getirilmesi, kolektif desteğin sağlanması ve geliştirilmesi kapsamında sosyal hizmet uzmanlarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu bakımdan seks işçilerinin ihtiyaçlarını ve deneyimlerini anlayabilmek ve onlarla çalışmalarında empati, saygı ve sosyal adalet temelinde bir yaklaşımda bulunmak önemlidir. Sosyal hizmet uzmanları için destek, savunuculuk ve güçlenme çalışmalarına devam etmekle birlikte aynı zamanda seks işçilerinin maruz bırakıldıkları sistematik zorlukları ortaya çıkarma çalışmalarını sürdürmek de önemlidir. Bu, aynı zamanda çeşitli paydaşlar ve profesyonellerle iş birliği yaparak seks işçileri de dahil olmak üzere tüm bireyler için eşit bir toplum oluşturulmasına katkı sağlayan bir yaklaşım olmaktadır (Huang, 2015).

Seks işçilerine yönelik şiddetin ortadan kaldırılması ve şiddet sonrası destek mekanizmalarına ulaşımlarının kolaylaştırılarak, hizmetlerden yararlanmalarını sağlama noktasında da sosyal hizmet uzmanlarına önemli görevler düşmektedir. Bu anlamda kolluk, psikososyal destek hizmetleri sunan kurumlarla işbirliğine gidilmesi önemlidir (Ördek, 2017).

Seks işçilerinin yaşadığı önemli sorunlardan biri de cinsel yolla bulaşan hastalıklardır. Dolayısıyla bu hastalıklardan korunmak için bilgi edinme oldukça önemlidir. Gerçekleştirilen çalışmalar sosyal hizmet uzmanlarının söz konusu bilgilendirme çalışmalarındaki öneminden bahsetmektedir. Seks işçisi kadınlarla gerçekleştirilen bir çalışmada katılımcılar cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgiyi sosyal hizmet uzmanlarından edindiklerini aktarmıştır (Şimşek vd., 2004).

Aynı zamanda sosyal hizmet uzmanları seks işçilerinin güvenliği ve haklarını korumak için politika değişikliklerinin ve yasal reformların savunulmasında da kilit bir role sahiptirler. Bu, ayrımcılık içerebilen yasa ve politikalarla mücadeleyi ve seks işçilerinin kriminalize edilmemesini ve ötekileştirilmemesini sağlamak için seks işçiliğinin suç olmaktan çıkarılması için çalışmayı da kapsamaktadır. Ek olarak, toplumda farkındalığı artırmak seks işçilerine yönelik önyargı ve olumsuz tutumlarla mücadele etmek için toplum eğitimi çalışmaları da düzenlenebilir (Lyons ve diğerleri, 2020).

Seks işçilerinin etkili bir şekilde desteklenmesi için sağlık çalışanları, kolluk kuvvetleri ve politika yapımcılarla kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşıma gereksinim duyulduğu açıktır. Söz konusu iş birliği seks işçilerine yönelik daha içerici ve kapsayıcı bir yaklaşım sunarak güçlenmelerinde de destek sağlar (Ördek, 2017).

Genel olarak sosyal hizmet; destek, savunuculuk ve güçlendirmede seks işçileri için kritik roldeki çalışanlardan biridir. Sosyal hizmet uzmanlarının seks işçiliği yapanlar da dahil olmak üzere tüm bireyler için daha adil ve eşitlikçi bir toplum için çaba göstermeleri esastır.

4. Sonuç ve Öneriler

Sosyal hizmet bireyler, gruplar, topluluklar ve tüm toplum için refahı ve sosyal adaleti sağlama amacıyla olan bir meslektir. Seks işçileri de kapsamlı ve ayrımcı olmayan destek hizmetlerine ihtiyaç duyan gruplardan biridir. Güçlendirme, savunuculuk, kendi kararını verme, koşulsuz olumlu kabul gibi pek çok sosyal hizmet değeri seks işçilerinin temel hizmetlere ve kaynaklara erişimini desteklemede kullanılmaktadır. Ayrıca, yasaların ve politikaların seks işçilerinin hakları ve refahı üzerindeki etkisini anlamak, bu alanların kesişiminde çalışan sosyal hizmet uzmanları için çok önemlidir. Seks işçilerinin maruz kaldığı damgalanma ve ayrımcılığı azaltmak için hak temelli bir bakış açısını benimsemek, daha kapsayıcı ve destekleyici bir ortam oluşturulmasına katkıda bulunabilir. Bu yaklaşım seks işçilerinin gerçeklerini kabul etme, şiddet, sömürü ve sağlık riskleri gibi bununla ilişkili zararları en aza indirmeye odaklanır.

Sosyal hizmet uzmanları, seks işçilerinin haklarını ve güvenliğini koruyan politika değişikliklerine yönelik savunuculuk çalışmalarında önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmalar seks işçilerinin haklarını tanıyan yasaları ve politikaları değiştirebilmek için seks işçileri, savunuculuk grupları ve politika yapımcılarla iş birliğini içerir. Bu noktada kayıt dışı ve güvensiz ortamların kamu sağlığını ilgilendiren konular olması nedeniyle bu alandaki mevzuatların seks işçilerini cezalandırmaya yönelik kısımlarının yeniden gözden geçirilmesi uygun olacaktır. Öte yandan seks işçiliğini bırakmak isteyen kişilere yönelik ekonomik, sosyal, barınma ve diğer alanlardaki gereken destek hizmetlerinin sunulması gerekmektedir. Bu noktada ilgili kamu kurumları, yerel yönetimler, özel sektör ve sivil toplum örgütlerinin daha çok bir araya gelmesi ve konu hakkında iş birliği yapması yararlı olacaktır.

Daha önce de üzerinde durulduğu gibi seks işçilerinin yasalar ve temel insan haklarından yararlanmaları noktasında bilinçlendirilmeleri önemlidir. Bu alanda çalışan sivil toplum örgütlerinden ve ilgili kurumlardan bilgi ve bilinçlendirme noktasında daha çok destek sağlanması önerilmektedir. Bu noktada atölye çalışmaları, seminerler, seks işçilerinin insan haklarına ilişkin yazılı ve görsel materyaller ve web siteleri, büyük grup toplantıları ve bireysel danışmanlığa ilişkin çalışmaların artırılması düşünülebilir.

Seks işçilerinin aynı zamanda cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile ilişkili bilgi ve bilinçlendirme çalışmalarına ihtiyaçları bulunduğundan bahsedilmiştir. Özellikle cinsel yolla bulaşan hastalıkların seks işçilerinde görülme sıklığı ve toplum sağlığını da korumanın gerekliliği göz önüne alındığında, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve istenmeyen gebelikler vb. durumlara karşı alınması gereken önlemler ve bunların önemi noktasında seks işçileriyle sık sık bilgilendirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Seks işçileriyle çalışmada topluluk temelli güçlendirme çalışmalarının öneminden bahsedilmiştir. Bu kapsamda seks işçilerinin biraraya geleceği, sorun ve ihtiyaçları noktasında işbirliği yapabilecekleri, güvenli alanlar olarak ifade edilen merkezlerin hayata geçirilmesi göz önünde bulundurulmalıdır. Bu alandaki sivil toplum kuruluşları söz konusu merkez yapılanmaları açısından örnek teşkil edebilir, ancak sayılarının artırılması işlevselliğinin sağlanması adına önemli görülmektedir.

Seks işçilerinin maruz bırakıldığı şiddet olaylarının öncelikle yaygınlığının tespitiyle birlikte görünür kılınması, bu anlamda kanıt temelli çalışmalara yön vermesi adına veri toplama çalışmalarının

genişletilmesi önerilmektedir. Bununla birlikte her tür şiddet ve istismar durumunun suç olduğu ve belgelendirilmesinin önemli olduğu, ayrıca durumun ivedilikle kolluk ve adli birimlere bildirilmesi gerektiği noktalarında seks işçilerinin farkındalığının artırılması gerekmektedir.

Seks işçiliğine yönelik her tür sorunun çözümü ve ihtiyacın giderilmesi noktasında seks işçiliği konusunda daha detaylı bilgilere sahip ve savunuculuk faaliyetlerinde daha sık yer alan sivil toplum örgütleriyle, kamu kurumları ile yerel yönetimlerin hatta özel sektöründe dahil olduğu bir iş birliği mekanizmasının oluşturulması gerektiği değerlendirilmektedir. Sosyal hizmetin seks işçileriyle çalışmalardaki yeri ve öneminden hareketle, özellikle bu alanda çalışan sivil toplum örgütlerinin sosyal hizmetin önemi hakkında bilgilendirilmesi ve daha çok sayıda sosyal hizmet uzmanı ile çalışması noktasında teşvik edilmesi de önemlidir.

Sağlık, adalet, istihdam, kolluk ve sosyal hizmetler alanındaki görevlilerin seks işçilerinin hassasiyetleri ve farklılaşan ihtiyaçları noktalarında bilgilendirilmeleri, seks işçilerinin kurumsal hizmetlerdeki damgalanma ve ayrımcılık temelli tutumlara maruz kalmamaları açısından değerli görülmektedir.

Seks işçileri sosyal hizmet mesleği açısından destek sağlanması gereken müracaatçı gruplarından biridir. Ancak sosyal hizmet kapsamında düşünüldüğünde Türkiye açısından diğer dezavantajlı gruplar kadar görünür olmadığı, sorun ve ihtiyaçlarının görünür kılınmadığı göze çarpmaktadır. Bunda bu gruba yönelik olumsuz tutumların etkisinin olabileceği de değerlendirilmektedir. Bu çalışmada ise sosyal hizmet mesleğinin seks işçileriyle çalışmalardaki önemine dikkat çekmek istenmiştir. Bununla birlikte ülkemizde seks işçilerinin sorun ve ihtiyaçlarına yönelik daha derinlemesine bilgi edinmek ve bu alana katkı sağlamak amacıyla görüşme ve gözleme dayalı nitel araştırmaların yaygınlaştırılması önerilmektedir. Böylece sosyal hizmet bakış açısıyla seks işçilerinin sorun ve ihtiyaçları daha net ortaya koyulmakla birlikte geliştirilecek program ve politikalara kanıt temelli katkı da sağlanmış olacaktır.

Fon

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde herhangi bir fondan faydalanılmamıştır.

Kaynaklar

- Abrol, M. (2014). The criminalization of prostitution: Putting women's lives at risk authors. *The Journal of Historical Studies*, 3(1), 1-10, <https://jps.library.utoronto.ca/index.php/prandium/article/view/21843/17744>
- Albert, M. (2022). Social Work in the Field of Prostitution: Structural Development Trends in the Context of Organisation, Social Space and Professional Role, M. Albert, J. Wege, (Ed.), In *Social work and prostitution professional approaches in theory and practice* (p. 9-24). Springer
- Açıklan, N. (2006). Ataerkil ideolojinin sözde modern yansıması olarak seks işçisi kavramı: Mersin örneği. *Kadin/Woman 2000*, 7(1), 1-20.
- Anklesaria, A., ve Gentile, J P. (2012, October 1). Psychotherapy with women who have worked in the "sex industry". *Innovations In Clinical Neuroscience*, 9(10), 27–33. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23198274>
- Anasti, T. (2020). Street-Level bureaucrats and ethical conflicts in service provision to sex workers. *Ethics and Social Welfare*, 14(1), 89-104. <https://doi.org/10.1080/17496535.2019.1664608>
- Anasti, T. (2022). Human service nonprofits providing services to sex workers: Efforts to manage competing logics and ideologies from an inhabited institutions framework. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 52(1), 222-242. <https://doi.org/10.1177/08997640221074703>
- Anklesaria, A. ve Gentile, J.P. (2012). Psychotherapy with women who have worked in the "sex industry". *Innovations in Clinical Neuroscience*, 9(10), 27-33.

- Balseven Odabaşı, A., Şahinoğlu, S., Genç, Y. ve Bilge, Y. (2012). The experiences of violence and occupational health risks of sex workers working in brothels in Ankara. *Balkan Med J*; 29, 153-9.
- Benoit, C., Belle-Isle, L., Smith, M., Phillips R., Shumka L., Atchison C., Jansson M., Loppie C. ve Flagg J. (2017). Sex workers as peer health advocates: Community empowerment and transformative learning through a Canadian pilot program. *International Journal for Equity in Health*, 16(1), 2-16, <https://doi.org/10.1186/s12939-017-0655-2>
- Benoit, C., Jansson S.M., Smith, M. ve Flagg, J. (2018). Prostitution stigma and its effect on the working conditions, personal lives, and health of sex workers, *The Journal of Sex Research*, 55(4-5), 457-471, <https://doi.org/10.1080/00224499.2017.1393652>
- Berkcan Güven, M. (2023). *Toplumsal cinsiyet, beden algısı ve mekân perspektifinden izmir'de seks işçiliği üzerine sosyo-mekânsal bir analiz: İzmir sosyal tesisleri örneği*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu. (2014). *Türkiye'de seks işçilerinin cinsel sağlık ve üreme sağlığı: İhtiyaçlar ve öneriler*. Erişim Tarihi: 18.02.2024, <https://www.klimik.org.tr/wp-content/uploads/2015/12/T%C3%BCrkiyede-Seks-%C4%B0%C5%9F%C3%A7ilerinin-Cinsel-Sa%C4%9Flu%C4%B1-%C4%9F%C4%B1-ve-%C3%9Creme-Sa%C4%9Flu%C4%B1-%C4%9F%C4%B1-Rapor.pdf>
- Bromfield, N. F., Panichelli, M., ve Capous-Desyllas, M. (2021). At the Intersection of COVID-19 and Sex Work in the United States: A Call for Social Work Action. *Affilia: Feminist Inquiry in Social Work*, 36(2), 140-148. <https://doi.org/10.1177/0886109920985131>
- Brooks-Gordon, B., Morris, M. ve Sanders, T. (2021). Harm reduction and decriminalization of sex work: Introduction to the special section. *Sexuality Research and Social Policy*, 18, 809-818, <https://doi.org/10.1007/s13178-021-00636-0>
- Buz S. (2009). Feminist sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 53-65
- Cankurtaran, Ö. ve Beydili, E. (2016). Ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet uygulamasının gerekliliği üzerine. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 145-160.
- Crankshaw, T. L. ve Freedman, J. (2023). Sex work or transactional sex? Shifting the dialogue from risk to rights. *Sexual and Reproductive Health Matters*, 31(1), 1-9 <https://doi.org/10.1080/26410397.2023.2210859>
- Çamurcu, A.H. (2023). *Sosyal medyada beden ve mahremiyet: OnlyFans örneği*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa
- Çoker, S., (2017). Dünyada ve Türkiye'de seks işçilerinin sağlığı. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 17(65), 8-20.
- Countries Where Prostitution is Legal*, Erişim tarihi: 16.02.2024, <https://wisevoter.com/country-rankings/countries-where-prostitution-is-legal/>
- Danyeli Güzel, Ö. (2017). *Lezbiyen, gey, biseksüel ve transseksüellerin sosyal dışlanma deneyimleri* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Davidoff, L., Sutton, K.L., Toutain, G., Sanchez, F.M., Kribs-Zaleta, C.ve Castillo-Chavez, C. (2005). Mathematical modeling of the sex worker industry as a supply and demand system. Erişim Tarihi: 18.02.2024, https://www.researchgate.net/publication/221674139_Mathematical_Modeling_of_the_Sex_Worker_Industry_as_a_Supply_and_Demand_System
- Dasgupta, S. (2021). Violence in commercial sex work: A case study on the impact of violence among commercial female sex workers in india and strategies to combat violence. *Violence Against Women*, 27(15-16), 3056-3073. <https://doi.org/10.1177/1077801220969881>
- Deniz, A. (2021). Müşteriler bana gelmez, onları bulmalıyım': Faslı seks işçisi kadınların hareketlilik rotalarını keşfetmek. *Kadın/Women 2000*, 21(1), 107-132. <https://doi.org/10.33831/jws.v22i1.178>
- Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü. (19 Nisan 1961). Resmi Gazete (Sayı: 10786). Erişim Tarihi:

29.04.2024

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5984&MevzuatTur=2&MevzuatTertip=4>

- Global Mapping of Sex Work Projects (2021). *Global mapping of sex work laws*, Erişim Tarihi: 10.02.2024, <https://www.nswp.org/sex-work-laws-map>
- Global Network of Sex Work Projects ve Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği (2015). *Trans seks işçilerinin ihtiyaç ve hakları bilgilendirme notu*, Erişim Tarihi: 18.02.2024, <https://kirmizisemsiye.org/kutuphane/seks-isciligi-33?page=1>
- Goldenberg, S.M, Rangel G., Staines, G. H., Vera, A., Lozada, R., Nguyen, L., Silverman, J.G. ve Strathdee, S.A. (2013), Individual, interpersonal, and social-structural correlates of involuntary sex exchange among female sex workers in two Mexico-U.S. border cities. *Journal of Acquired Immune Deficiency Syndrome*, 63(5), 639-46. <https://doi.org/10.1097/QAI.0b013e318296de71>.
- Gökgöz, G., (2021). Muhafazakârlık ve erkeklik ilişkisinin “potansiyel” uğrakları: Gaziantep'te LGBTİ+ seks işçileri. *Moment Journal*, 8(2), 496-516 <https://doi.org/10.17572/mj2021.2.496516>
- Harcourt, C. ve Donovan, B. (2005). The many faces of sex work, *Sexually Transmitted Infections*. 81(3), 201-206. doi: 10.1136/STI.2004.012468
- Hasdemir, D. (2020). Seks işçiliği ve insan hakları ihlalleri. *Psikoloji ve Toplum*, 09, 38-45.
- Huang, A. L. (2015). De-stigmatizing sex work: Building knowledge for social work. *Social Work and Social Sciences Review*, 18(1), 83-96. <https://doi.org/10.1921/swssr.v18i1.850>
- Hun, S. (2018). *Seks işçilerine yönelik politikaların sunumu ve iyileştirilmesi T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na yönelik el kitabı*, Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği Yayını. Ankara
- Karataş, M. ve Barut, B. (2021). Sosyal hizmet perspektifinden göç ve savunmasız gruplar: IOM raporları üzerine bir araştırma. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 86-109.
- Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği. (2020). *Seks işçilerinin cinsel sağlık ve üreme sağlığı: sorunlar ve ihtiyaçlar*. OnAda Tanıtım Basım. Ankara
- Kolay Çepni, Ş., (2022). Cinsellik hakkında konuşmalıyız: Sosyal Adalet Perspektifinden Cinsellik ve Sosyal Hizmet. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(25), 288-308 <https://doi.org/10.52096/usbd.6.25.19>
- Kotilaine, J.T. (2022). Access to healthcare for street sex workers in the UK: perspectives and best practice guidance from a national cross-sectional survey of frontline workers. *BMC Health Services Research*, 22(178), 1-22, <https://doi.org/10.1186/s12913-022-07581-7>
- Lyons, C.E., Schwartz, S.R., Murray, S.M. et al. (2020). The role of sex work laws and stigmas in increasing HIV risks among sex workers. *Nature Communications*, 11(773), 1-10, <https://doi.org/10.1038/s41467-020-14593-6>
- Manpreet, A. (2014). The Criminalization of Prostitution: Putting Women's Lives at Risk. *Journal of Historical Studies*, 3(1), 1-10.
- Navarrete Gil, C., Ramaiah, M., Mantsios, A., Barrington, C. ve Kerrigan, D. (2021). *Best Practices and Challenges to Sex Worker Community Empowerment and Mobilisation Strategies to Promote Health and Human Rights*. In: Goldenberg, S.M., Morgan Thomas, R., Forbes, A., Baral, S. (eds) *Sex Work, Health, and Human Rights*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-64171-9_11
- Orbay, İ. ve Küçükkaraca, N. (2023). Experiences of social service professionals working with sex workers: Unsung heroes. *Journal of Social Service Research*, 1(14), 309-322 <https://doi.org/10.1080/01488376.2023.2229370>
- Ördek, K. (2014). *Türkiye'de trans kadın seks işçilerine yönelik şiddet: görünmezlik ve cezasızlık kıskacında bir varoluş mücadelesi*. Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, Ankara
- Ördek, K. (2017). *Seks işçileri için sağlık hizmet yönetimi ve sunumu: T.C. Sağlık Bakanlığı'na yönelik el kitabı*, Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, Ankara
- Platt, L., Grenfell P., Meiksin, R., Elmes, J., Sherman, S.G., Sanders, T. et al. (2018) Associations between sex work laws and sex workers' health: A systematic review and meta-analysis of quantitative

- and qualitative studies. *Plos Medicine*, 15(12), e1002680. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1002680>
- Preble, K.M., Praetorius, R.T. ve Cimino, A. (2016). Supportive exits: A best practices report for a sex worker intervention, *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 26(2), 162-178 <https://doi.org/10.1080/10911359.2015.1082852>
- Sabin, K., Zhao, J., Garcia Calleja, J.M., Sheng, Y., Arias Garcia, S., Reinisch, A. et al. (2016). Availability and quality of size estimations of female sex workers, men who have sex with men, people who inject drugs and transgender women in low- and middle-income countries. *Plos One*, 11(5), 1-11, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0155150>
- Sakallı, A. (2018). *Seks işçiliğinin görünüş biçimlerine yönelik bir araştırma: Mersin örneği*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin
- Sevencan, F., Aslan, P. D. D., Akın, P. D. A. ve Akın, P. D. L. (2012). Seks çalışanı kadınlar, erkeklerle cinsel ilişkiye giren erkekler ve transseksüellerin toplumsal cinsiyet hakkındaki görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(2), 47-57 <https://doi.org/10.20296/tsad.05394>
- Schwartz, S., Viswasam, N. ve Abdalla, P. (2021). Integrated Interventions to Address Sex Workers' Needs and Realities: Academic and Community Insights on Incorporating Structural, Behavioural and Biomedical Approaches. In S.M. Goldenberg, R. Morgan Thomas., A. Forbes, S. Baral, (eds) *Sex Work, Health, and Human Rights*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-64171-9_13
- Swahn, M.H., Culbreth, R., Salazar, L.F., Kasirye, R. ve Seeley, J. (2016). Prevalence of HIV and associated risks of sex work among youth in the slums of Kampala. *AIDS Res Treat.*, 5360180, 1-8 <https://doi.org/10.1155/2016/5360180>.
- Sloan, L., ve Wahab, S. (2000). Feminist voices on sex work: Implications for social work. *Affilia: Feminist Inquiry in Social Work*, 15(4), 457-479. <https://doi.org/10.1177/088610990001500402>
- Şahin, E. (2018). *Seks işçilerine yönelik idari hizmetlerin sunumu ve iyileştirilmesi: T.C. İçişleri Bakanlığı'na yönelik el kitabı*. Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği. Ankara
- Şimşek, G., (2019). *Sembolik Bir Şiddet Olan Toplumsal Damgalanmanın Seks İşçilerinin Gündelik Yaşam Pratikleri Üzerindeki Etkisi ve Toplumsal Dışlanma*. (Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü Lisans Programı. Ankara.
- Şimşek, K.O. (2022). *Seks işçilerinin sağlık haklarının değerlendirilmesi: Hak ihlallerine bakış*, (Tıpta Uzmanlık Tezi). İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı. İstanbul.
- Şimşek, S., Elbas, N.O., Kısa, A., Dziegielewska, S.F. ve Tengilimoğlu D. (2004) Knowledge, attitudes, and behavior toward sexually-transmitted infections in Turkish sex trade workers. *Stress, Trauma, and Crisis*, 7(2), 105-118, <https://doi.org/10.1080/15434610490450905>
- Topçu, E. (2024). *Sosyal hizmet bakış açısıyla seks işçiliği*, Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği. Ankara
- Turner, K., Meyrick, J., Miller, D., ve Stopgate, L. (2022). Which psychosocial interventions improve sex worker well-being? A systematic review of evidence from resource-rich countries. *BMJ Sexual ve Reproductive Health*, 48(1), 88–100. <https://doi.org/10.1136/bmjsexrh-2021-201028>
- Vandepitte, J., Lyerla, R., Dallabetta, G., Crabbé, F., Alary, M. ve Buvé, A. (2006). Estimates of the number of female sex workers in different regions of the world. *Sexually Transmitted Infections*, 82(3), 18-25 <https://doi.org/10.1136/sti.2006.020081>.
- Wahab, S., ve Panichelli, M. (2013). Ethical and Human rights issues in coercive interventions with sex workers. *Affilia: Feminist Inquiry in Social Work*, 28(4), 344-349. <https://doi.org/10.1177/0886109913505043>
- Weitzer, R. (2022). Sex work: Types and paradigms. Ed. Ronald Weitzer, *Sex For Sale: Prostitution, Pornography, and Erotic Dancing*, 3rd Edition, New York: Routledge <https://doi.org/10.4324/9781003228639-2>

Welch, R., ve Zhao, R. (2023). An epidemic of virtue: A review of social work's complicity in "prostitution" interventions. *Affilia: Feminist Inquiry in Social Work*, 38(2), 206-223.
<https://doi.org/10.1177/08861099221133373>

World Health Organization. (2013). *Seks işçileri ile kapsamlı HIV/CYBE programlarının uygulanması- işbirliği odaklı müdahalelere dayalı uygulanabilir yaklaşımlar*. Çeviri: Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği

Yazar Biyografisi

Melike YALÇIN, Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Kadın refahı, kadına yönelik şiddet, yoksulluk gibi konularda çalışmalar yapmaktadır.